

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- * Εισαγωγή
- * Κατανόηση κειμένου
- * Στρατηγικές για την ανάπτυξη και κατανόηση λεξιλογίου
- * Στρατηγικές για την κατανόηση του κειμένου

1. Το παιχνίδι με το κορδόνι.
2. Λόττο με συνώνυμα.
3. Φτιάξε έναν ιστό από λέξεις.
4. Διάλεξε τη σωστή πρόταση.
5. Φτιάξε την ιστορία.
6. Βρες που είναι η απάντηση
7. Βρίσκω τι δεν ταιριάζει
8. Ταίριαξε την εικόνα με την πρόταση
9. Ο τίτλος
10. Ολοκλήρωση προτάσεων
11. Γράψε το σκελετό της ιστορίας
12. Φτιάξε τον χάρτη της ιστορίας
13. Το τηλεγράφημα
14. Η περίληψη
15. Διαμόρφωση ερωτήσεων
16. Διαμόρφωση υποθέσεων
17. Διαμόρφωση εικόνων κατά την ανάγνωση
18. Παράφραση κειμένου
19. Σιωπηρή ανάγνωση
20. Ο χάρτης της κριτικής σκέψης
21. Άσκηση αντανάκλασης
22. Επανάληψη της ανάγνωσης κειμένων

ΣΤΟΧΟΙ

Η επιτυχημένη ανάγνωση βασίζεται στην επαρκή κατανόηση του κειμένου. Ένας ικανός αναγνώστης είναι σε θέση να κατανοεί αυτό που διαβάζει και να διαμορφώνει τις δικές του σκέψεις για το νόημα του κειμένου. Ωστόσο, τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες συναντούν πολλαπλές δυσκολίες στην κατανόηση αναγνωστικού υλικού. Γι' αυτό τον σκοπό, η κατανόηση κειμένου αποτελεί πρωταρχικό διδακτικό στόχο του εκπαιδευτικού προγράμματος για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας έχουν αναπτυχθεί ποικίλες τεχνικές για την διδασκαλία της κατανόησης.

Στόχος, λοιπόν, του κεφαλαίου αυτού είναι να περιγράψει τις κυριότερες τεχνικές που περιλαμβάνονται στην κατανόηση κειμένου.

Ειδικότερα, στο τέλος του κεφαλαίου αυτού ο/η επιμορφούμενος/η θα μπορεί να:

Περιγράψει τι είναι η κατανόηση κειμένου,

Γνωρίζει τις προϋποθέσεις για την διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος γραμματισμού,

Περιγράψει τις κυριότερες μορφές κατανόησης κειμένου,

Χρησιμοποιεί διαφορετικές τεχνικές διδασκαλίας της κατανόησης κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αποτελεσματικότητα μιας διδακτικής προσέγγισης που αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών δεν απορρέει μόνο από τον ακριβή προσδιορισμό των διδακτικών στόχων και την επιλογή και χρήση κατάλληλου υλικού, αλλά και από τη διαμόρφωση ενός πλαισίου που προωθεί την μάθηση και την επιτυχία. Το πρωταρχικό βήμα για την ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες είναι η καλλιέργεια μιας θετικής στάσης προς την ανάγνωση και τη γραφή. Η διαμόρφωση της τάξης ως περιβάλλον γραμματισμού, η εκτέλεση δραστηριοτήτων που έχουν νόημα και σκοπό και η κοινωνική αλληλεπίδραση των μαθητών συνιστούν θεμελιώδεις διαστάσεις ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που προωθεί το ενδιαφέρον και την μάθηση (Lipson & Wixson, 1991).

Το φυσικό περιβάλλον

Η οργάνωση της τάξης χρειάζεται να προτρέπει τους μαθητές να ασχοληθούν με τις ανάλογες δεξιότητες. Πιο συγκεκριμένα, η κατάλληλη διαμόρφωση μιας «γωνιάς για ανάγνωση ή γραφή» μπορεί να προσφέρει στους μαθητές ευκαιρίες να εξοικειωθούν με ποικίλα κείμενα. Ο κατάλληλος εξοπλισμός θα μπορούσε να περιλαμβάνει μία βιβλιοθήκη, ένα θρανίο, μαξιλάρια, χαλάκια, μοκέτα, ώστε να προσκαλεί τους μαθητές να διαλέξουν ένα βιβλίο και να μείνουν εκεί για να το διαβάσουν. Το αναγνωστικό υλικό θα μπορούσε να είναι βιβλία γνωστών συγγραφέων παιδικής λογοτεχνίας, ιστορίες γραμμένες από τα ίδια τα παιδιά, χάρτες, το πρόγραμμα της τάξης, εφημερίδες, περιοδικά και άλλο έντυπο υλικό. Επίσης, στον τοίχο θα μπορούσαν να εκτίθενται τα εξώφυλλα βιβλίων και ζωγραφιές με ήρωες παραμυθιών. Έτσι οι μαθητές γνωρίζουν πού μπορούν να αναζητήσουν και να διαβάσουν σιωπηλά κάποιο βιβλίο κατά τη διάρκεια της σχολικής μέρας.

Αναγνωστικές δραστηριότητες που έχουν νόημα και απευθύνονται σε ακροατήριο

Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες συνήθως έχουν μία αρνητική στάση προς την ανάγνωση και τη γραφή, καθώς υποτιμούν τη χρησιμότητα αυτών των δεξιοτήτων. Αυτή η αντίληψη ίσως εξηγεί την έλλειψη ενθουσιασμού και κινήτρων για την βελτίωση της ικανότητάς τους να διαβάζουν και να γράφουν. Εάν στις τάξεις

οι μαθητές γράφουν και διαβάζουν μόνο για τη δασκάλα (χρησιμοποιώντας θέματα που έχει προτείνει η ίδια) είναι πιθανόν να διαβάζουν μόνο όταν το ζητούν οι άλλοι, χωρίς να έχουν την εμπειρία της ανάγνωσης ως μία διαδικασία αλληλεπίδρασης. Γι' αυτό το σκοπό, η εκπαιδευτικός χρειάζεται να αναθέτει στα παιδιά αυτά δραστηριότητες, που να συνδέουν την ανάγνωση με πραγματικούς στόχους και να απευθύνονται σε ένα ακροατήριο, ώστε να γίνεται κατανοητή η επικοινωνιακή λειτουργία και αξία της. Οι μαθητές κινητοποιούνται ευκολότερα να ασχοληθούν με το διάβασμα, όταν ο σκοπός της δραστηριότητας έχει νόημα και χρησιμότητα γι' αυτούς, όπως όταν διαβάζουν:

- μία ιστορία στους συμμαθητές τους,
- κάποια αστεία σκηνή από μία ιστορία,
- για να απαντήσουν μία ερώτηση, ή να ψάξουν για ένα συγκεκριμένο θέμα,
- για να μάθουν πώς να κάνουν κάτι (οδηγίες εκτέλεσης),
- για να μάθουν πώς αισθάνονται ή αντιδρούν οι άλλοι,
- για ευχαρίστηση,
- για να προετοιμαστούν για μία δραστηριότητα.

Το κοινωνικό και συναισθηματικό περιβάλλον της τάξης

Μία άλλη σημαντική παράμετρος για την επιτυχημένη διδασκαλία της ανάγνωσης είναι ο βαθμός της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και το γενικότερο συναισθηματικό κλίμα της τάξης. Η καλλιέργεια της ανάγνωσης επιτυγχάνεται όταν στο πλαίσιο της τάξης προσφέρονται ευκαιρίες για διάλογο, συζήτηση, συνεργασία, έκφραση ιδεών και πληροφοριών. Ο μικρός αριθμός παιδιών καθώς και οι μορφές ερωτήσεων από τη δασκάλα μπορούν να διευκολύνουν την κοινωνική ανταλλαγή και επικοινωνία ανάμεσα στους μαθητές. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές κατανοούν τον επικοινωνιακό χαρακτήρα της ανάγνωσης μέσα από τις δικές τους κοινωνικές εμπειρίες.

Ακόμη, η επιτυχημένη ανάγνωση συνδέεται με τη ψυχική διάθεση του αναγνώστη. Ένας μαθητής που έχει αυξημένα κίνητρα και ενθουσιασμό για να διαβάσει, θα έχει μεγαλύτερη συγκέντρωση στην ανάγνωση σε σχέση με ένα μαθητή που δεν εκδηλώνει ενδιαφέρον για το διάβασμα. Αυτή η στάση καλλιεργείται, όταν το αναγνωστικό υλικό ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις του

μαθητή. Ακόμη, η επιλογή κειμένων με μέτριο βαθμό δυσκολίας κινητοποιεί το μαθητή να καταβάλλει προσπάθεια για να κατανοήσει το περιεχόμενό τους. Έτσι, η αυτο-εκτίμηση του μεγαλώνει, καθώς διαπιστώνει ότι η κατανόηση του κειμένου είναι εφικτή και συνδέεται με τη δική του προσπάθεια. Αν τα κείμενα είναι πολύ εύκολα, τότε η ένταση της προσπάθειας του μειώνεται, ενώ αν τα κείμενα είναι ιδιαίτερα δύσκολα παρόλη την προσπάθειά του, απογοητεύεται και δεν συνεργάζεται με ενθουσιασμό. Γι' αυτό τον σκοπό, προτείνονται κείμενα με μέτρια έκταση, μικρό αριθμό άγνωστων λέξεων, απλή σύνταξη, ξεκάθαρο νόημα και με επικεφαλίδες για τις υπο-ενότητες.

Συνεπώς, ο σχεδιασμός ενός εκπαιδευτικού προγράμματος για την ανάγνωση είναι μια ολιστική διαδικασία, που περιλαμβάνει τη διαμόρφωση ενός κατάλληλου φυσικού περιβάλλοντος και τη χρήση της ανάγνωσης ως μέσου επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης των μαθητών. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι καθοριστικός στη οργάνωση ενός πλαισίου διδασκαλίας που θα καλλιεργεί μία θετική στάση προς την ανάγνωση και γραφή και θα προσφέρει ευκαιρίες για μάθηση και επιτυχία.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Η ανάγνωση αποτελεί μία πολύπλευρη δραστηριότητα με απώτερο στόχο την κατάκτηση του νοήματος του κειμένου. Σύμφωνα με την κυρίαρχη άποψη, η κατανόηση αξιολογείται με βάση την διαμόρφωση ορθών απαντήσεων στις ερωτήσεις στο τέλος του κειμένου (βλέπε, «Η Γλώσσα μου»). Έτσι, παραβλέπεται η διερεύνηση των στρατηγικών που εφαρμόζουν οι μαθητές για να δώσουν τις συγκεκριμένες απαντήσεις. Καθώς, η δεξιότητα της κατανόησης περιλαμβάνει ανώτερες γνωστικές λειτουργίες και κριτική σκέψη (Mercer & Mercer, 1985), οι μαθητές δεν καλούνται μόνο να κατανοήσουν τα κείμενα που διαβάζουν, αλλά να διατυπώσουν υποθέσεις, να ερμηνεύσουν και να αξιολογήσουν τις ιδέες που αναπτύσσονται σε αυτά. Άρα, οι μαθητές γίνονται ενεργητικοί αναγνώστες, χρησιμοποιώντας ποικίλες γνωστικές στρατηγικές.

Ειδικότερα, η κατανόηση είναι «μία ενεργητική διαδικασία διαμόρφωσης υποθέσεων ή γνωστικών σχημάτων» (Hammill & Bartel, 1995, σελ.93). Πρόκειται για την αλληλεπίδραση ανάμεσα σε νέες πληροφορίες και σε προϋπάρχουσα γνώση. Έτσι, ο αναγνώστης χρησιμοποιεί τα υπάρχοντα γνωστικά σχήματα και παράλληλα διαμορφώνει νέα σχήματα που συνδυάζουν παλιές πληροφορίες με το νέο υλικό. Ο ικανός αναγνώστης καθώς διαβάζει, επιβεβαιώνει ή διαψεύδει τις υποθέσεις και προσδοκίες του σε σχέση με την νοηματική εξέλιξη του κειμένου, χρησιμοποιώντας αυτές τις γνωστικές στρατηγικές. Πιο αναλυτικά, η κατανόηση κειμένου περιλαμβάνει (Mercer & Mercer, 1985, Hammill & Bartel, 1995, Idol, 1997):

1. **Ανάπτυξη λεξιλογίου.** Η απόκτηση πλούσιου λεξιλογίου αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο για την επιτυχημένη κατανόηση. Για μία επιτυχημένη ανάγνωση, ο μαθητής χρειάζεται να είναι σε θέση να προφέρει τις λέξεις (αποκωδικοποίηση) και να κατανοεί το νόημα τους (χρήση σημασιολογικού κώδικα). Ο δυνατός αναγνώστης ελέγχει συνεχώς την κατανόησή του σε σχέση με το κείμενο που διαβάζει, προσδιορίζοντας αυτόματα το άγνωστο λεξιλόγιο. Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης, ο μαθητής απευθύνει τη βασική ερώτηση στον εαυτό του: «Ποιες είναι οι λέξεις που (δεν) γνωρίζω;». Όταν ο μαθητής αποτυγχάνει να κατανοήσει το νόημα του κειμένου, τότε αυτόματα καταφεύγει στη χρήση

διορθωτικών στρατηγικών, όπως να αναζητήσει τις άγνωστες λέξεις στο λεξικό, να ζητήσει από κάποιον να του εξηγήσει τη σημασία των λέξεων, να ξαναδιαβάσει την πρόταση ώστε να βρει το νόημα από τα συμφραζόμενα. Ο στόχος της απόκτησης λεξιλογίου μπορεί ακόμη να επιτευχθεί είτε με την άμεση διδασκαλία λέξεων που είναι κεντρικές για την κατανόηση κειμένων, ή με την ευρεία εξοικείωση του μαθητή με ποικίλο αναγνωστικό υλικό.

Δραστηριότητες: 1, 2, 3, 4

2. **Κυριολεκτική κατανόηση**. Αυτή η μορφή κατανόησης βασίζεται αποκλειστικά στο κείμενο, με την έννοια ότι ο αναγνώστης πρέπει να αναγνωρίσει και να ανακαλέσει στη μνήμη του με ακρίβεια πληροφορίες που εκφράζονται ρητά μέσα στην ιστορία (στο κείμενο ή σε εικόνα) για να απαντήσει σε ερωτήσεις κατανόησης. Η κυριολεκτική κατανόηση περιλαμβάνει την ικανότητα του μαθητή να βρίσκει μέσα στο κείμενο την κεντρική ιδέα και τις σημαντικές λεπτομέρειες, να προσέχει την σειρά των γεγονότων, και να βρίσκει απαντήσεις σε συγκεκριμένες ερωτήσεις. Η κυριολεκτική κατανόηση διευκολύνεται με την ετοιμασία ερωτήσεων, όπως «Ποιος είναι ο βασικός ήρωας;», «Πού ...;», «Πότε ...;», «Πώς ...;», «Τι κάνει ...;»

Δραστηριότητες: 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14,

3. Ερμηνευτική κατανόηση. Αυτή η μορφή κατανόησης του κειμένου στηρίζεται σε μία σχέση αλληλεπίδρασης του αναγνώστη με το κείμενο. Ο αναγνώστης ακολουθεί μία ενεργητική στάση σε σχέση με το κείμενο, συνδέοντας το νέο αναγνωστικό υλικό με την προϋπάρχουσα γνώση του για παρόμοια θέματα. Ο αναγνώστης που συσχετίζει ό,τι διαβάζει με τις προϋπάρχουσες πληροφορίες και εμπειρίες του, διευκολύνεται στην επεξεργασία και κατανόηση του κειμένου που διαβάζει. Ο επιτυχημένος αναγνώστης διαμορφώνει πριν και κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης υποθέσεις για την εξέλιξη της ιστορίας, χρησιμοποιώντας τη διαίσθησή του, την προσωπική του εμπειρία, και τις πληροφορίες του κειμένου. Ακόμη, ο μαθητής μπορεί να απαντά σε ερωτήσεις κατανόησης σχέσεων αίτιου-αιτιατού και εκφράζει την προσωπική του γνώμη για τις ιδέες του κειμένου. Συνεπώς, κείμενα που σχετίζονται με τις εμπειρίες των μαθητών και προκαλούν το ενδιαφέρον τους, ενισχύουν την ερμηνευτική κατανόηση των μαθητών.

Δραστηριότητες: 15, 16

4. Κριτική κατανόηση. Ο αναγνώστης, στηριζόμενος στις δικές του εμπειρίες, γνώσεις και αξίες, καλείται να διατυπώσει κρίσεις για το αν η ιστορία είναι πραγματική ή αληθινή καθώς και για τις προθέσεις του συγγραφέα. Ο μαθητής κρίνει το κείμενο που διαβάζει ως προς την ακρίβεια στην περιγραφή μιας κατάστασης και την αποδοχή της περιγραφής ως αξιόπιστης. Ερωτήσεις, όπως «Νομίζεις ότι η περιγραφή αυτού του ταξιδιού (ταξίδι του μικρού πρίγκηπα «ανάμεσα στους πλανήτες») που κάνει ο συγγραφέας είναι ρεαλιστική ή φανταστική;», «Μήπως είναι υπερβολική η περιγραφή αυτής της μάχης;», καθοδηγούν τον αναγνώστη να εξετάσει το κείμενο με κριτική στάση, διατυπώνοντας την προσωπική του γνώμη. Ακόμη, ο αναγνώστης μπορεί να σχολιάσει τις ηθικές διαστάσεις των συμπεριφορών και γεγονότων όπως αποδίδονται από τον συγγραφέα.

Δραστηριότητες: 20

5. Αντανάκλαση- Αποτίμηση. Μία άλλη διάσταση της κατανόησης του κειμένου, αναφέρεται στην καλλιέργεια της συναισθηματικής και αισθητικής ευαισθησίας του μαθητή. Εδώ ο στόχος είναι η στροφή από το κείμενο στον εσωτερικό κόσμο του αναγνώστη (τα συναισθήματα και τις προτιμήσεις του). Μετά την ανάγνωση, ο μαθητής ενθαρρύνεται να μεταφέρει (γραπτά ή προφορικά) τα δικά του συναισθήματα, τις αντιλήψεις και ερμηνείες που γεννήθηκαν από την επαφή του με το κείμενο. Ακόμη, καλείται να κρίνει αν ταυτίζεται με τους χαρακτήρες και τη δράση τους και να εκφράσει τα δικά του συναισθήματα για την πλοκή της ιστορίας. Καθώς ο αναγνώστης περιγράφει αναλυτικά τα συναισθήματά του σε σχέση με τις ψυχικές καταστάσεις των ηρώων, διερευνά τον εαυτό του και αποκτά μία ιδιαίτερη προσωπική σχέση με το κείμενο, που προωθεί την αυτογνωσία του.

Δραστηριότητες: 21

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

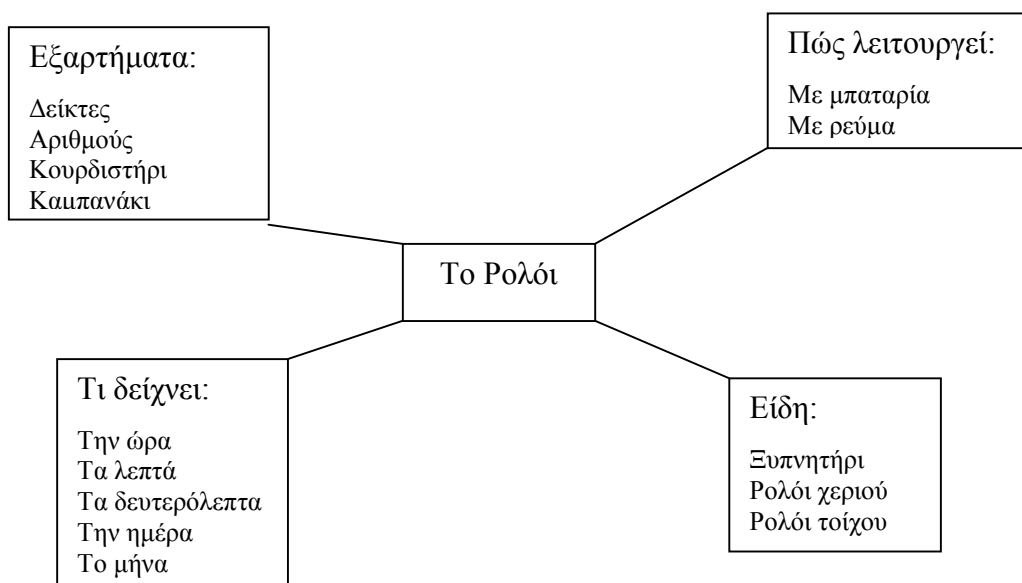
- * Η δασκάλα συζητά με τα παιδιά το ιδιαίτερο νόημα μιας καινούργιας λέξης, ώστε να αποφεύγονται οι γενικεύσεις στη χρήση της λέξης. Για παράδειγμα, ο μαθητής μαθαίνει ότι η λέξη «αεροπλάνο» περιγράφει ένα όχημα με μηχανή που πετάει στον ουρανό, και παράλληλα τονίζεται ότι η ίδια λέξη δεν χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα ελικόπτερο.
- * Η δασκάλα επεκτείνει τη χρήση της λέξης, ώστε οι μαθητές να μην μαθαίνουν μόνο την κυριολεκτική σημασία της λέξης. Για παράδειγμα, ο μαθητής μπορεί να νομίζει ότι η λέξη «υγρό» σημαίνει μόνο το νερό. Όμως η δασκάλα αναφέρει και άλλα παραδείγματα όπως το γάλα, το ποτό, βενζίνη, και έτσι δίνει περισσότερο έμφαση στην έννοια της ροής που προσδιορίζει το υγρό.
- * Η δασκάλα μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα συνώνυμο όταν εισάγει μία νέα λέξη, ώστε το νόημα της λέξης να γίνει πιο σαφές. Για παράδειγμα, για τη λέξη «εξερευνώ» δίνεται ως συνώνυμη η λέξη «ψάχνω», ή για τη λέξη «οδός» δίνεται η λέξη «δρόμος».
- * Η δασκάλα διδάσκει εκείνες τις λέξεις που είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την κατανόηση του κειμένου. Συχνά στο τέλος ενός κειμένου μπορεί να υπάρχουν 15-20 λέξεις, αλλά μόνο 4-5 είναι οι κύριες λέξεις του κειμένου.
- * Η δασκάλα καθοδηγεί τα παιδιά στο να αναγνωρίζουν τις πολλαπλές σημασίες μιας λέξης ανάλογα με το περιεχόμενο της πρότασης. Για παράδειγμα, «Έχει ο καιρός γυρίσματα.». Σε αυτή την πρόταση η λέξη «καιρός» θα μπορούσε να αναφέρεται στον χρόνο είτε στις καιρικές συνθήκες. Η δασκάλα αναφέρει στα παιδιά και τις δύο σημασίες. Θα μπορούσε να πει «Με τη λέξη «καιρός» που χρησιμοποιείται εδώ, δεν γνωρίζουμε ακριβώς τι θέλει ο πει η συγγραφέας. Μπορεί να εννοεί τις καιρικές συνθήκες ή τον χρόνο. Ας διαβάσουμε την υπόλοιπη παράγραφο για να δούμε ποιο νόημα είναι σωστό.»
- * Η δασκάλα επιλέγει να διδάξει τις λέξεις εκείνες που χρησιμοποιούνται πολύ συχνά στη διάρκεια του τριμήνου. Πρόκειται για το λεξιλόγιο που αποτελεί τη βάση για τις άλλες λέξεις που θα διδαχθούν κατά τη διάρκεια της χρονιάς.
- * Όταν η δασκάλα εισάγει μία καινούργια λέξη δημιουργεί συνδέσεις με την προϋπάρχουσα γνώση/ εμπειρία του μαθητή σε σχέση με αυτή την λέξη. Έτσι, ο μαθητής μπορεί να πει αν το καινούργιο λεξιλόγιο συνδέεται με ένα άλλο μάθημα που έχει διδαχθεί, να περιγράψει μία προσωπική του εμπειρία που του θυμίζει το

καινούργιο λεξιλόγιο, να φτιάξει παρομοιώσεις/ μεταφορές με αυτή τη λέξη, ή να πει πως η καινούργια λέξη συνδέεται με ένα πραγματικό πρόβλημα της καθημερινής του ζωής.

- * Πριν την ανάγνωση, η δασκάλα δίνει στους μαθητές τις λέξεις που θα μάθουν και τους ζητά να γράψουν τη σημασία τους. Έτσι μπορούν να συγκρίνουν τις απαντήσεις τους πριν και μετά την ανάγνωση.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- Διαμόρφωση του σκοπού της ανάγνωσης: Η δασκάλα ζητά από το μαθητή να προσδιορίσει *γιατί* διαβάζει.
- Διαμόρφωση υποθέσεων: Η δασκάλα ζητά από τα παιδιά να γράψουν ή να πουν τι περιμένουν να μάθουν ή τι θα ήθελαν να μάθουν διαβάζοντας το κείμενο (Δραστηριότητα 15).
- Σύνδεση με προηγούμενες πληροφορίες/ εμπειρίες: Η δασκάλα ζητά από τα παιδιά να γράψουν ή να πουν ό,τι γνωρίζουν ήδη για το θέμα του κειμένου πριν αρχίσει η ανάγνωση.
- Γραπτή (σε πίνακα ή χαρτί) παρουσίαση του βασικού λεξιλογίου που υπάρχει στο κείμενο που θα διαβαστεί. Η δασκάλα ζητά από τα παιδιά να πουν ή να γράψουν το νόημα αυτών των όρων και να αναφέρουν συνώνυμους όρους. Ακόμη, φτιάχνουν καινούργιες προτάσεις που περιέχουν αυτές τις λέξεις. Οι μαθητές μπορεί να σημειώνουν τις λέξεις με την σημασία τους σε κάρτες, και έτσι να δημιουργούν μία «τράπεζα λέξεων».
- Διαμόρφωση εννοιολογικών χαρτών: Η δασκάλα κατηγοριοποιεί τις λέξεις που λένε τα παιδιά πριν την ανάγνωση, σε εννοιολογικές ομάδες. Για παράδειγμα, πριν το μάθημα «Ένα ρολόι για τα σίδερα» («Η Γλώσσα μου», Β' Δημοτικού, Τέταρτο Μέρος, σελ.18-19), η δασκάλα θα μπορούσε να φτιάξει τις ακόλουθες εννοιολογικές ομάδες λέξεων: Μετά την ανάγνωση του κειμένου, προστίθενται και οι νέες λέξεις στην ομάδα «εξαρτήματα»: ελατήρια, δοντάκια, γρανάζι, ρόδες, δοντάκια.

- Δημιουργία αναλογιών και οπτικών εικόνων – συνδυασμός όσων οι μαθητές ήδη γνωρίζουν με καινούργιες γνώσεις. Η δασκάλα παρουσιάζει στα παιδιά αναλογίες του θέματος με άλλα θέματα, ώστε να κατανοήσουν το κείμενο χρησιμοποιώντας αφαιρετική σκέψη. Για παράδειγμα, αν το κείμενο είναι για τα «αεροπλάνα», η δασκάλα συζητά με τα παιδιά ό,τι γνωρίζουν για τα πλοία ή τα τρένα ως μέσα μεταφοράς (μπορεί να δείχνει και εικόνες). Μετά τους εισάγει στη νέα έννοια των «αεροπλάνων», αξιοποιώντας ομοιότητες/ αναλογίες με τα «τρένα»/ «πλοία».
- Δημιουργία εννοιολογικών πινάκων-σχημάτων. Η δασκάλα μπορεί να αξιοποιήσει την οπτική οδό πρόσληψης πληροφοριών, παρουσιάζοντας σχήματα που περιλαμβάνουν τις βασικές έννοιες του κειμένου που θα διδαχθεί. Επίσης, αυτός ο εννοιολογικός χάρτης θα μπορούσε να έχει κενά «μέρη» που θα συμπληρώσουν τα ίδια τα παιδιά. Το σχήμα του χάρτη θα μπορούσε να μοιάζει με ιστό αράχνης.

ΠΡΟΣΟΧΗ !!!

ΝΑ ΣΧΕΔΙΑΣΤΕΙ ΙΣΤΟΣ ΑΡΑΧΝΗΣ

- Αλληλεπίδραση με το κείμενο. Η δασκάλα διδάσκει στο μαθητή να αλληλεπιδρά με το κείμενο καθώς το διαβάζει μόνος του. Για παράδειγμα, καθώς διαβάζει θα μπορούσε να βάζει ένα ερωτηματικό δίπλα σε κάθε λέξη που δεν καταλαβαίνει. Ακόμη, ο μαθητής θα μπορούσε να φτιάξει το δικό του σύστημα με κώδικες καθώς διαβάζει το κείμενο (π.χ. να υπογραμμίζει τις λέξεις «κλειδιά»).
- Διαμόρφωση περίληψης. Η περίληψη του κειμένου είναι μία τεχνική που χρησιμοποιείται αυτόματα από τους καλούς αναγνώστες. Ο ρόλος της στην κατανόηση είναι σημαντικός, καθώς βασίζεται στην κριτική επιλογή των κύριων ιδεών/ γεγονότων του κειμένου και τον αποκλεισμό των λιγότερο σημαντικών σημείων. Η δασκάλα διδάσκει στο μαθητή πώς να κρατά περιληπτικές σημειώσεις του κειμένου που διαβάζει: γράφοντας την κύρια ιδέα του κειμένου στο κέντρο ενός πλαισίου και συμπληρώνοντας γύρω-γύρω δευτερεύουσες ιδέες (το σχήμα θα μπορούσε να μοιάζει με έναν «ιστό αράχνης») (βλέπε Δραστηριότητες 13, 14).

- * Ζητήστε από το μαθητή να διαβάσει εκφραστικά την πρόταση. Αυτό θα αυξήσει την κατανόησή του.

1. ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ ΜΕ ΤΟ ΚΟΡΔΟΝΙ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: έλεγχος γνώσης λεξιλογίου.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: μία κάρτα, ένα κορδόνι.

Προετοιμασία

Η δασκάλα φτιάχνει μία κάρτα, όπου σε μία στήλη απεικονίζονται τα χρώματα και σε μία άλλη στήλη είναι γραμμένες οι ονομασίες των χρωμάτων (χωρίς να υπάρχει οριζόντια αντιστοιχία χρώματος και λέξης). Δίπλα σε κάθε στήλη υπάρχει μία άλλη στήλη με τρυπούλες (με μέγεθος τέτοιο που να μπορεί να περάσει ένα κορδόνι).

Διαδικασία

Ο μαθητής ενώνει με το κορδόνι το χρώμα και την ονομασία του.

Δυνατότητες εμπλουτισμού:

Σε προχωρημένο επίπεδο, οι δύο στήλες θα μπορούσαν να αποτελούνται μόνο από λέξεις, και ο μαθητής να πρέπει να ταιριάζει τις λέξεις της πρώτης στήλης με συνώνυμες ή αντίθετες λέξεις στη δεύτερη στήλη.

2. ΛΟΤΤΟ ΜΕ ΣΥΝΩΝΥΜΑ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: ανάπτυξη της γνώσης συνωνύμων.

Επίπεδο:

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά :

- ένα μεγάλο τετράγωνο χαρτόνι με διαστάσεις (έξι κουτάκια * έξι κουτάκια) με μία λέξη γραμμένη σε καθένα από τα 36 κουτάκια, και
- 36 κάρτες με συνώνυμα για τις λέξεις που είναι γραμμένες στο μεγάλο χαρτόνι. Πίσω από κάθε κάρτα υπάρχουν και οι σωστές απαντήσεις.

Διαδικασία :

Ο μαθητής διαλέγει μία κάρτα και την ταιριάζει με μία λέξη από τα κουτάκια στο μεγάλο χαρτόνι. Αν ο μαθητής παίζει μόνος του το παιχνίδι, μπορεί να ελέγξει αν η απάντησή του είναι σωστή ή λανθασμένη, διαβάζοντας το πίσω μέρος της κάρτας. Συνεχίζει μέχρι να καλύψει ολόκληρο το χαρτόνι.

Ακολουθεί ένα παράδειγμα.

Χαμηλός	Άδικος	Δένω	Πάνω	Γελώ	Πίσω
Μεγάλος	Άσπρη	Κατεβαίνω	Μέσα	Κλείνω	Κάθομαι
Νέος	Ήσυχος	Αρχίζω	Πόλεμος	Μπαίνω	Φεύγω
Μαλακός	Παντού	Ανάβω	Προσεχτικά	Παχύς	Δίνω
Ρωτώ	Αργά	Χαρούμενος	Φτιάχνω	Μακρύς	Όλοι
Γλυκιά	Εύκολα	Αριστερά	Νύχτα	Κοντά	Γεμάτος

Λέξεις σε καρτέλες:

Ψηλός, Μικρός, Γέρος, Σκληρός, Απαντώ, Πικρή, Δίκαιος, Μαύρη, Ζωηρός, Πουθενά, Νωρίς, Δύσκολα, Λύνω, Ανεβαίνω, Σταματώ, Σβήνω, Λυπημένος, Δεξιά, Κάτω, Έξω, Ειρήνη, Απρόσεχτα, Χαλάω, Μέρα, Κλαίω, Ανοίγω, Βγαίνω, Λεπτός, Κοντός, Μακριά, Σηκώνομαι, Έρχομαι, Παίρνω, Κανένας, Άδειος.

Δυνατότητες εμπλουτισμού:

Οι μαθητές μικρών τάξεων θα μπορούσαν να ταιριάζουν εικόνες με λέξεις, λέξεις με τους ορισμούς τους, ή ζεύγη αντίθετων λέξεων.

3. ΦΤΙΑΞΕ ΕΝΑΝ «ΙΣΤΟ» ΑΠΟ ΛΕΞΕΙΣ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: κατηγοριοποίηση λέξεων σε εννοιολογικές ομάδες.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: μεγάλο χαρτόνι, λέξεις γραμμένες σε μικρές καρτέλες.

Προετοιμασία:

Η δασκάλα ετοιμάζει κάρτες με λέξεις (στο πίσω μέρος της κάρτας υπάρχει αυτοκόλλητη ταινία) και ζωγραφίζει έναν «ιστό» αράχνης πάνω στο χαρτόνι, όπου στο κέντρο γράφει μία ερώτηση, π.χ. «Πράγματα που είναι ζωντανά», «Τι κάνουν τα ζώα», «Τα ζώα του δάσους».

Διαδικασία:

Ο μαθητής καλείται να κατηγοριοποιήσει διάφορες λέξεις σε εννοιολογικές ομάδες. Τοποθετεί τις κάρτες με λέξεις που ανήκουν στην ίδια εννοιολογική κατηγορία με τρόπο ώστε να σχηματίζουν τον ιστό.

ΠΡΟΣΟΧΗ !!!

ΕΔΩ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΠΕΙ ΤΟ ΣΧΗΜΑ ΤΟΥ ΙΣΤΟΥ

Σύνδεση με άλλες δραστηριότητες:

Ο ιστός μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όσα μαθήματα πρέπει το παιδί να μάθει νέα γνώση για κατηγορίες, χρονολογικές ομαδοποιήσεις, κ.ά.

4. ΔΙΑΛΕΞΕ ΤΗΝ ΣΩΣΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: κατανόηση λεξιλογίου.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: κάρτες με προτάσεις.

Προετοιμασία: Η δασκάλα ετοιμάζει ζεύγη από κάρτες που περιέχουν προτάσεις με μία σωστή χρήση ενός όρου (που είναι γραμμένος με **έντονα** γράμματα) και μία λανθασμένη χρήση του ίδιου όρου.

Διαδικασία:

Ο μαθητής διαβάζει ένα ζευγάρι προτάσεων και καλείται να αναγνωρίσει τα παραδείγματα της ορθής και της λανθασμένης χρήσης ενός όρου. Για παράδειγμα, δίνουμε στο μαθητή το ζευγάρι προτάσεων (η καθεμία είναι σε χωριστή καρτέλα):

«Ο Γιώργος ένοιωθε το σώμα του πολύ βαρύ. Ήταν πολύ **κουρασμένος**.»

«Η Ελένη ήταν πολύ **κουρασμένη** με τα ευχάριστα νέα.»

Ο μαθητής αφού διαβάσει και τις δύο προτάσεις, χρειάζεται να διαλέξει εκείνη την κάρτα με την σωστή πρόταση. Θα μπορούσε ακόμη να αντικαταστήσει την λέξη στην πρόταση με την λανθασμένη χρήση του όρου. Ακόμη, η κατανόηση καινούργιου λεξιλογίου οξύνεται περισσότερο όταν ζητηθεί από το μαθητή να περιγράψει τι *δεν* σημαίνει η λέξη.

Στην περίπτωση που ο αναγνώστης είναι αρχάριος, γίνονται κατάλληλες προσαρμογές των προτάσεων, ως προς την έκταση και το λεξιλόγιό τους.

5. ΦΤΙΑΞΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: οργάνωση του κειμένου με κριτήριο την νοηματική ακολουθία.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: Καρτέλες με προτάσεις (ανάλογα με την έκταση της ιστορίας).

Προετοιμασία:

Η δασκάλα γράφει μία πρόταση σε κάθε κάρτα. Όλες οι προτάσεις προέρχονται από μία ιστορία.

Διαδικασία:

Στην αρχή ο μαθητής διαβάζει όλες τις κάρτες με τις προτάσεις με μία τυχαία σειρά. Μετά χρειάζεται να τοποθετήσει τις προτάσεις στη σωστή σειρά, ώστε να φτιάξει μία ιστορία με νοηματική ακολουθία.

Δυνατότητες εμπλουτισμού:

Ο αριθμός των καρτών ποικίλλει ανάλογα με το μέγεθος της ιστορίας. Για ένα προχωρημένο αναγνώστη, σε κάθε κάρτα θα μπορούσε να περιέχεται μία παράγραφος, ώστε να τοποθετήσει τις παραγράφους σε μία νοηματική σειρά.

Στην περίπτωση μαθητή με σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες, η δασκάλα δείχνει μία σειρά από εικόνες στο μαθητή με μπερδεμένη σειρά. Ο μαθητής τοποθετεί τις εικόνες στην σωστή σειρά και γράφει μια-δύο προτάσεις για κάθε εικόνα ή τις υπαγορεύει στη δασκάλα.

6. ΒΡΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: κατανόηση κειμένου.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: κείμενο με προτάσεις / παραγράφους που η καθεμία είναι αριθμημένη και ερωτήσεις κατανόησης.

Προετοιμασία:

Η δασκάλα αριθμεί τις προτάσεις / παραγράφους του κειμένου και ετοιμάζει τις ερωτήσεις κατανόησης.

Διαδικασία:

Ο μαθητής διαβάζει ένα κείμενο, όπου κάθε πρόταση είναι αριθμημένη. Μετά η δασκάλα κάνει ερωτήσεις κατανόησης, και ζητά από το παιδί να πει σε ποια πρόταση βρήκε την απάντηση.

Για παράδειγμα, ο μαθητής διαβάζει τις ακόλουθες προτάσεις:

«Μέσα στην άνοιξη έπεσε μια μικρή επιδημία γρίπης στο σχολείο.» (1)

«Κάθε μέρα απουσίαζαν τρία τέσσερα παιδιά από την τάξη.» (2)

«Ο Μιχάλης έβλεπε τους φίλους του, τον ένα μετά τον άλλο, να λείπουν και ζήλεψε.» (3)

«Σκέφτηκε πως καλά θα ήταν να αρρώσταινε κι αυτός, να του κάνουν πορτοκαλάδες, να τον περιποιούνται.» (4)

Οι ερωτήσεις κατανόησης της δασκάλας θα μπορούσαν να είναι:

«Γιατί έλειπαν οι φίλοι του Μιχάλη από το σχολείο;».

«Ποια ήταν η ιδέα που είχε ο Μιχάλης;»

«Γιατί ήθελε και ο Μιχάλης να αρρωστήσει;»

Ο μαθητής πρέπει να βρει σε ποια πρόταση είναι η απάντηση και να απαντήσει με το σωστό νόμμερο της πρότασης. Σε προχωρημένο επίπεδο, η δασκάλα γράφει παραγράφους σε κάρτα και ο μαθητής πρέπει να βρει την απάντηση σε μία παράγραφο.

7. ΒΡΙΣΚΩ ΤΙ ΔΕΝ ΤΑΙΡΙΑΖΕΙ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: κατανόηση κειμένου.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: κείμενα.

Προετοιμασία:

Η δασκάλα επιλέγει ιστορίες, όπου σε κάθε παράγραφο υπάρχει μία λέξη ή πρόταση που δεν ταιριάζει με το νόημα της παραγράφου.

Διαδικασία:

Ο μαθητής καθώς διαβάζει την κάθε παράγραφο, πρέπει να βρει και να διαγράψει την άσχετη λέξη/ ή πρόταση λέξη και να την αντικαταστήσει με μία πιο κατάλληλη. Η ποσότητα και το μέγεθος των προτάσεων ποικίλλει ανάλογα με το επίπεδο του μαθητή.

Ακολουθεί ένα παράδειγμα για ένα προχωρημένο αναγνώστη:

«Όλοι την περίμεναν στο χωριό αυτή την ανοιξιάτικη βροχή για τα σπαρτά και τα δέντρα που διψούσαν. Με τις πρώτες ψιχάλες τα παιδιά πετάχτηκαν στις αυλές και χοροπηδούσαν. Η Ελένη έχει όλο απορίες και οι ερωτήσεις της πέφτουν σαν βροχή. Άνοιγαν το στόμα τους τάχα να πιούν τις σταγόνες της βροχής ή έκαναν χούφτες τα χεράκια τους να τις μαζέψουν.» (από τη «Γλώσσα» της Α' τάξης, 2^ο τεύχος).

Η πρόταση που δεν έχει νοηματική αλληλουχία με το υπόλοιπο κείμενο είναι «Η Ελένη έχει όλο απορίες και οι ερωτήσεις της πέφτουν σαν βροχή.».

Δυνατότητες εμπλουτισμού:

Μπορεί σε πιο απλή μορφή να γίνει με αταίριαστες λέξεις μέσα σε προτάσεις.

8. ΤΑΙΡΙΑΞΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΗ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: κατανόηση προτάσεων.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: εικόνες από περιοδικά/ καταλόγους και κάρτες με προτάσεις.

Προετοιμασία:

Η δασκάλα επιλέγει εικόνες-φωτογραφίες από περιοδικά ή καταλόγους και γράφει (σε κάρτες) περιγραφικές προτάσεις γι' αυτές.

Διαδικασία:

Ο μαθητής διαβάζει όλες τις προτάσεις και μετά καλείται να ταιριάξει κάθε εικόνα με την περιγραφή της.

9. «Ο ΤΙΤΛΟΣ»

Δεξιότητα που καλλιεργεί: κατανόηση κειμένου.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: άρθρα από περιοδικά/ εφημερίδες και κάρτες με προτάσεις- τίτλους.

Προετοιμασία:

Η δασκάλα επιλέγει άρθρα από εφημερίδες χωριστά από τους τίτλους και γράφει τους τίτλους σε κάρτες.

Διαδικασία:

Ο μαθητής διαβάζει το κάθε άρθρο και διαλέγει ένα κατάλληλο τίτλο. Στην περίπτωση που ο ρυθμός της ανάγνωσης του μαθητή είναι αργός, η δασκάλα διαβάζει το κείμενο ή βοηθά στην ανάγνωση όπου κρίνει σκόπιμο.

10. ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: κατανόηση δομής προτάσεων.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και σε μικρή ομάδα (4-5 άτομα).

Υλικά: καρτέλες.

Προετοιμασία:

Η δασκάλα ετοιμάζει καρτέλες σε ζεύγη, κατά τρόπο που μόνο τα σωστά ζεύγη λέξεων να ενώνονται. Στη μία καρτέλα αναφέρεται το υποκείμενο της πρότασης και στην άλλη καρτέλα αναφέρεται το ρήμα.

Διαδικασία:

Το παιδί πρέπει να ταιριάζει τις καρτέλες ανά ζεύγη.

ΠΡΟΣΟΧΗ !!!

ΝΑ ΣΧΕΔΙΑΣΤΟΥΝ ΟΙ ΚΑΡΤΕΣ

Δυνατότητες εμπλουτισμού:

Μία τροποποίηση αυτής της δραστηριότητας θα μπορούσε να είναι η αντιστοίχιση εικόνων και προτάσεων.

11. ΓΡΑΨΕ ΤΟ ΣΚΕΛΕΤΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: την καταγραφή των κύριων σημείων-γεγονότων της ιστορίας.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: κείμενο (αφηγηματικό).

Προετοιμασία:

Αν ο μαθητής είναι αρχάριος αναγνώστης, το κείμενο θα είναι σύντομο και οι ερωτήσεις του σκελετού της ιστορίας θα μπορούσαν να αναφέρονται μόνο στα βασικά πρόσωπα, το χρόνο και το χώρο της ιστορίας.

Αν ο μαθητής βρίσκεται σε πιο προχωρημένο στάδιο στην ανάγνωση, η δασκάλα ετοιμάζει το «σκελετό της ιστορίας» με τις εξής ερωτήσεις:

1^η ερώτηση: «Ποια είναι τα σημαντικά πρόσωπα της ιστορίας;» (Πρωταγωνιστές)

2^η ερώτηση: «Πότε έγινε η ιστορία;» (Πλαίσιο)

3^η ερώτηση: «Πού έγινε η ιστορία;» (Πλαίσιο)

4^η ερώτηση: «Ποιο είναι το πρόβλημα/ δίλημμα του ήρωα;», (Πρόβλημα)

5^η ερώτηση: Γιατί συμβαίνει αυτό; (Σκοπός)

6^η ερώτηση: «Πώς έλυσε το πρόβλημα ο ήρωας;» (Λύση) ή

7^η ερώτηση: «Ποιο ήταν το αποτέλεσμα;» (Λύση)

8^η ερώτηση: «Τι έμαθες από αυτή την ιστορία;»

9^η ερώτηση: «Μπορείς να σκεφτείς ένα διαφορετικό τέλος στην ιστορία;»

Διαδικασία:

1. Η δασκάλα εξηγεί στο μαθητή τις ερωτήσεις του σκελετού της ιστορίας. Αν ο μαθητής έχει σημαντικές δυσκολίες κατανόησης των ερωτήσεων, τότε οι ερωτήσεις θα μπορούσαν να αναδιατυπωθούν ως εξής: «Που --> σε ποιο μέρος», «Πότε --> ποιο μήνα, ποια εποχή», «ποιος --> ποιο πρόσωπο», «γιατί --> για ποιο λόγο», «πώς --> με ποιο τρόπο».
2. Η δασκάλα δείχνει στο μαθητή πώς να φτιάχνει τον σκελετό της ιστορίας. Καθώς διαβάζει, σταματά κάθε φορά που έχει πληροφορίες για να απαντήσει

σε μία ερώτηση και γράφει την απάντηση. Αυτό το στάδιο μπορεί να διαρκέσει δύο μαθήματα.

3. Ο μαθητής διαβάζει την ιστορία και η δασκάλα τον σταματά για να βρουνε μαζί την απάντηση για κάποια ερώτηση. Ο μαθητής γράφει την απάντηση.
4. Ο μαθητής φτιάχνει μόνος του τον σκελετό της ιστορίας.

Σύνδεση με άλλες δραστηριότητες: αυτή η τεχνική μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα τα άλλα μαθήματα.

12. ΦΤΙΑΞΕ ΤΟ ΧΑΡΤΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Δεξιότητες που καλλιεργεί: οργάνωση του νοήματος του κειμένου.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Υλικά: «η Γλώσσα μου», ιστορίες.

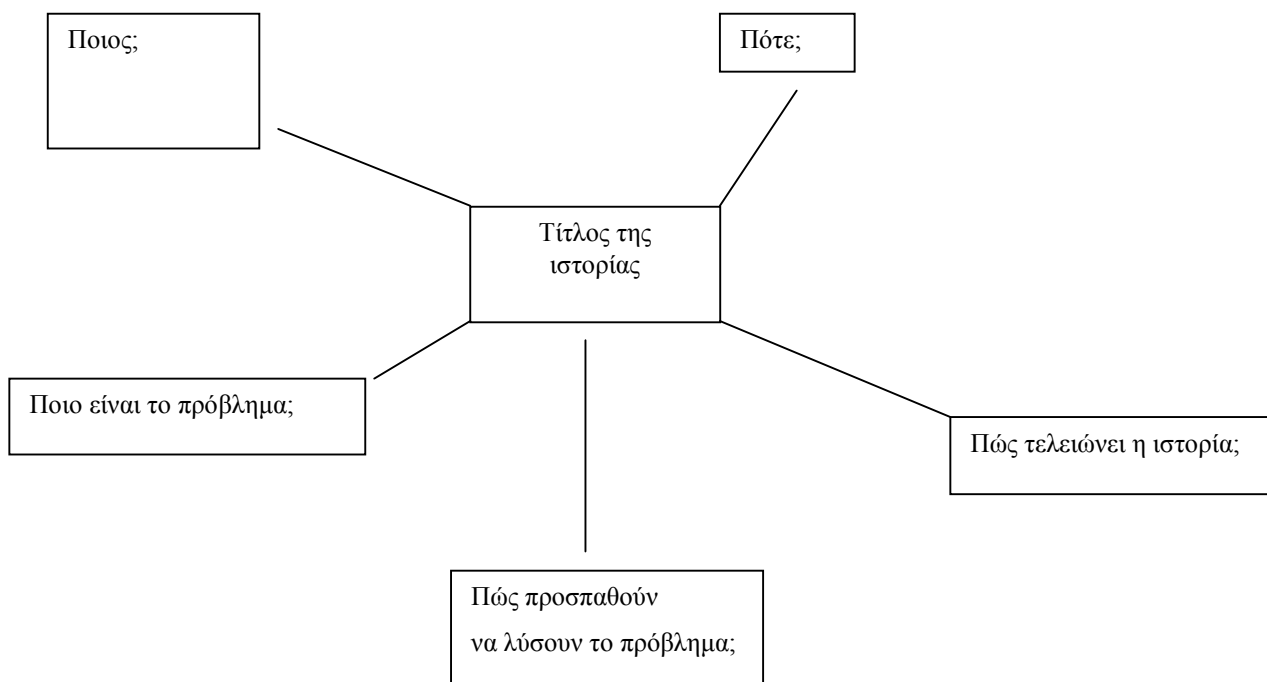
Διδακτικές συνθήκες: Μπορεί να διδαχθεί ατομικά, σε δυάδες ή και σε μεγάλη ομάδα.

Προετοιμασία:

Η δασκάλα γράφει σε ένα χαρτί τον τίτλο της ιστορίας και φτιάχνει ένα χάρτη που περιλαμβάνει ερωτήσεις, όπως «Ποιος», «Που», «Πότε», «Ποιο είναι το πρόβλημα», «Πώς προσπαθούν να λύσουν το πρόβλημα», «Πώς τελειώνει η ιστορία».

Διαδικασία:

Αφού η δασκάλα διαβάσει μία παράγραφο, ζητά από τα παιδιά να απαντήσουν σε μία ερώτηση. Ακολουθεί την ίδια τεχνική και τα παιδιά απαντούν ή γράφουν τις απαντήσεις στην αντίστοιχη ερώτηση.

Δυνατότητες εμπλουτισμού: ιστορία, θρησκευτικά, «Εμείς κι ο κόσμος», «Ερευνώ το φυσικό κόσμο».

13. «ΤΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ»

Δεξιότητα που καλλιεργεί: διαμόρφωση περίληψης κειμένου.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: κείμενο, χαρτί λευκό με τίτλο «Γράφω ένα τηλεγράφημα».

Προετοιμασία:

Η δασκάλα επιλέγει μία ιστορία, που η έκτασή της είναι ανάλογη με το επίπεδο του παιδιού.

Διαδικασία:

Ο μαθητής διαβάζει την ιστορία με σκοπό να γράψει ένα τηλεγράφημα με συγκεκριμένο αριθμό λέξεων (ή προτάσεων), περιγράφοντας τα κυριότερα γεγονότα της ιστορίας.

Σύνδεση με άλλες δραστηριότητες: ίσως μπορεί να συνδεθεί με δραστηριότητες γραπτής έκφρασης (π.χ. έλεγχος ορθογραφίας).

14. Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: τη διαμόρφωση περίληψης του κειμένου.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά.

Υλικά: κείμενο

Προετοιμασία:

Διαδικασία:

1. Η δασκάλα περιγράφει στο μαθητή την τεχνική της διαμόρφωσης περίληψης του κειμένου. Για παράδειγμα, η δασκάλα θα μπορούσε να πει, «Θα μάθουμε να κάνουμε την περίληψη του κειμένου. Θα λέμε φωναχτά με δικά μας λόγια τι έγινε. Προσπαθούμε να θυμηθούμε τα πιο σημαντικά γεγονότα.»
2. Η δασκάλα διαβάζει ένα μικρό απόσπασμα από το κείμενο και σταματά για να πει μία περίληψη του κειμένου. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να πει «Για να δούμε τι έγινε μέχρι τώρα. Η Λένα έφτιαχνε μια μουτζούρα στα τετράδιά της, που έμοιαζε με το φίλο της, τον Ηλία.». Αυτή η διαδικασία επαναλαμβάνεται δύο-τρεις φορές.
3. Ο μαθητής διαβάζει το κείμενο και σταματά για να πει με τη βοήθεια της δασκάλας μία περίληψη της ιστορίας μέχρι το σημείο που διάβασε.
4. Μετά ο μαθητής διαβάζει σιωπηρά το κείμενο και σταματά όταν θέλει να κάνει μία περίληψη.
5. Τέλος, ο μαθητής διαβάζει και σταματά για να σκεφτεί την περίληψη.
6. Μετά το τέλος της ανάγνωσης του κειμένου, ο μαθητής λέει κάθε φορά στη δασκάλα πόσο καλά νομίζει ότι εφάρμοσε την τεχνική της διαμόρφωσης περίληψης για την κατανόηση του κειμένου (αυτοαξιολόγηση).

Δυνατότητες εμπλουτισμού:

Η δασκάλα παρουσιάζει «καλές» και «κακές» περιλήψεις του κειμένου. Συζητά μαζί με τα παιδιά, ώστε να κατανοήσουν τα χαρακτηριστικά μιας καλής και μιας φτωχής περίληψης.

Σύνδεση με άλλες δραστηριότητες:

Αυτή η τεχνική μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε άλλο μάθημα που απαιτεί μάθηση ύλης.

15. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: τη διαμόρφωση υποθέσεων για το νόημα του κειμένου.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: κείμενο

Προετοιμασία:

Διαδικασία:

1. Η δασκάλα περιγράφει στο μαθητή τη διαμόρφωση ερωτήσεων ως τεχνική για την καλύτερη κατανόηση του κειμένου. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να πει στο μαθητή, «Θα μάθουμε να κάνουμε ερωτήσεις στον εαυτό μας, καθώς διαβάζουμε την ιστορία. Εσύ ήδη γνωρίζεις κάτι γι' αυτή την ιστορία που θα διαβάσουμε και αυτό θα σε βοηθήσει να σκεφτείς μερικές ερωτήσεις.»
2. Η δασκάλα διαβάζει τις πρώτες σειρές του κειμένου και σταματά. Λέει φωναχτά κάποιες ερωτήσεις για το κείμενο που μόλις διάβασε. Για παράδειγμα, «για να δούμε, τι πιστεύω ότι θα κάνει ο ήρωας της ιστορίας για να λύσει το πρόβλημα;». Η διαδικασία αυτή επαναλαμβάνεται δύο-τρεις φορές.
3. Μετά ο μαθητής διαβάζει το κείμενο και σταματά όταν νομίζει ότι μπορεί να εκφράσει φωναχτά μία ερώτηση.
4. Στην επόμενη ανάγνωση ο μαθητής διαβάζει το κείμενο ψιθυριστά και σκέφτεται κάποιες ερωτήσεις.
5. Μετά το τέλος της ανάγνωσης του κειμένου, ο μαθητής λέει κάθε φορά στη δασκάλα πόσο καλά νομίζει ότι εφάρμοσε την τεχνική της διαμόρφωσης ερωτήσεων για την κατανόηση του κειμένου (αυτοαξιολόγηση).

16. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: τη διαμόρφωση υποθέσεων για το νοηματική εξέλιξη του κειμένου.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: κείμενο που να αφηγείται μία ιστορία (με αρχή, μέση και τέλος).

Διαδικασία:

1. Η δασκάλα περιγράφει στο μαθητή τη διαμόρφωση υποθέσεων ως τεχνική για την καλύτερη κατανόηση του κειμένου.
2. Η δασκάλα αρχίζει να διαβάζει ένα μικρό κείμενο στο μαθητή. Αφού διαβάσει 2-3 προτάσεις, σταματά και σκέφτεται φωναχτά περιγράφοντας πώς διαμορφώνει υποθέσεις για την εξέλιξη της ιστορίας. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να πει «Για να δούμε, τι νομίζω ότι θα συμβεί μετά; Νομίζω ότι _____ . Τώρα θα διαβάσω λίγο ακόμη για να δω αν είχα δίκιο.»
3. Συνεχίζει την ανάγνωση του κειμένου, επαναλαμβάνοντας αυτή τη διαδικασία 2-3 φορές.
4. Μετά ο μαθητής διαβάζει το ίδιο κείμενο και η δασκάλα τον σταματά, ζητώντας του να διαμορφώσει τις δικές του υποθέσεις για την εξέλιξη της ιστορίας.
5. Την επόμενη φορά, ο μαθητής διαβάζει το κείμενο ψιθυριστά και σταματά όταν θέλει να εκφράσει φωναχτά τις προβλέψεις του για την πλοκή του κειμένου.
6. Τέλος, ο μαθητής διαβάζει το κείμενο σιωπηρά και σταματά για να σκεφτεί τις υποθέσεις που έχει διαμορφώσει.
7. Μετά το τέλος της ανάγνωσης του κειμένου, ο μαθητής λέει κάθε φορά στη δασκάλα πόσο καλά νομίζει ότι εφάρμοσε την τεχνική της διαμόρφωσης υποθέσεων για την κατανόηση του κειμένου (αυτοαξιολόγηση).
8. Η δασκάλα διαβάζει μία ιστορία μέχρι την μέση και ζητάει από το μαθητή να προβλέψει τι θα γίνει μετά. Αυτό μπορεί ακόμη να γίνει με εικόνες, και ο μαθητής καλείται να προβλέψει την εξέλιξη της ιστορίας.

17. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: κατανόηση κειμένου.

Επίπεδο:

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Υλικά: κείμενα.

Προετοιμασία:

Επιλογή σύντομου κειμένου που ο μαθητής μπορεί να κατανοήσει χωρίς βοήθεια. Ακόμη το κείμενο πρέπει να είναι κατάλληλο για «δημιουργία εικόνων», δηλαδή να περιγράφει συγκεκριμένα αντικείμενα ή πρόσωπα και όχι αφηρημένες έννοιες.

Διαδικασία:

- * Καθώς ο μαθητής διαβάζει, η δασκάλα τον καθοδηγεί με ερωτήσεις στη διαμόρφωση μιας εικόνας σε σχέση με την ιστορία. Για παράδειγμα, το παιδί διαβάζει:
«Όταν η Ματίνα βρέθηκε στο χωριό, την έσπρωξε η περιέργεια να εξερευνήσει την αποθήκη του παππού της, στο υπόγειο του σπιτιού. Έδωσε κουράγιο στον εαυτό της και κατέβηκε από μια μικρή σκάλα. Ήταν δροσιά εκεί κάτω και ο αέρας μύριζε κρασί, λάδι και κρεμμύδια.»
(«Η Γλώσσα μου», Β' τάξη, 4^ο μέρος)
- * Η δασκάλα κάνει ερωτήσεις που αναφέρονται σε χαρακτηριστικά και ιδιότητες των εικόνων (π.χ. σχήμα, μέγεθος, χρώμα), όπως «Πώς νομίζεις ότι έμοιαζε η αποθήκη;», «Τι μέγεθος νομίζεις ότι θα είχε;».
- * Ακόμη, η δασκάλα μπορεί να συμμετέχει και η ίδια ενεργητικά σε αυτή τη διαδικασία, περιγράφοντας τις δικές της εικόνες.
- * Τέλος, ο μαθητής καλείται να επαναλάβει τις εικόνες που έφτιαξε σε κάθε παράγραφο και έτσι διαμορφώνει την περίληψη του κειμένου.

18. ΠΑΡΑΦΡΑΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: τη χρήση της τεχνικής της παράφρασης κειμένου για μία επιτυχημένη κατανόηση κειμένου.

Επίπεδο: για τον αναγνώστη που ενώ αναγνωρίζει τη σημασία των λέξεων έχει δυσκολία στην νοηματική οργάνωση και απόδοση του κειμένου σε προφορικό επίπεδο.

Υλικά: Κείμενο από τη «Γλώσσα» μου και κασετόφωνο.

Διδακτικές συνθήκες: ατομικά και ομαδικά.

Προετοιμασία:

Η δασκάλα διαλέγει ένα κείμενο που ο μαθητής μπορεί να διαβάσει και να κατανοεί με μεγάλη ακρίβεια. Ίσως το κείμενο αυτό να είναι από το βιβλίο της «Γλώσσας» της προηγούμενης τάξης από αυτήν που παρακολουθεί ο μαθητής. Η εκτίμηση της ικανότητας του μαθητή να παραφράζει το κείμενο στηρίζεται σε ορισμένα κριτήρια. Ο μαθητής πρέπει να:

- χρησιμοποιεί μόνο δικά του λόγια
- εκφράζει μία μόνο κύρια ιδέα για κάθε παράγραφο
- αναφέρει κάποιες (2) λεπτομέρειες
- εκφράζει ιδέες με νοηματική αλληλουχία

Διαδικασία:

Διδακασία της παράφρασης ενός κειμένου που αποτελείται από τρεις-πέντε παραγράφους. Αρχικά, η δασκάλα είναι απαραίτητο να περιγράψει είδη κειμένων που θα μπορούσαν να παραφραστούν, ώστε να γίνουν πιο κατανοητά (π.χ. ιστορίες, άρθρα από εφημερίδες, αποσπάσματα από εγκυκλοπαίδειες) και να εξηγήσει στο μαθητή τη χρησιμότητα αυτής της τεχνικής.

1. Σε ένα πρώτο στάδιο η δασκάλα διαβάζει δυο-τρεις προτάσεις και λέει με δικά της λόγια το νόημα του κειμένου.
2. Σε ένα δεύτερο στάδιο, ζητά από το μαθητή να συμμετέχει πιο ενεργητικά – όταν η δασκάλα διαβάζει δυνατά μία παράγραφο, ο μαθητής λέει στη δασκάλα ποιο είναι το επόμενο βήμα και η δασκάλα το εκτελεί. Επίσης, η δασκάλα ζητά από το μαθητή να περιγράψει αυτά τα βήματα με δικά του λόγια, ώστε να επιτευχθεί η πληρέστερη κατανόησή τους. Τελικά, η διδακτική διαδικασία ενεργοποιεί, κινητοποιεί το μαθητή, καθώς βασίζεται στο διάλογο.

3. Στο τελικό στάδιο, ο μαθητής αρχίζει να διαβάζει σιωπηλά μία παράγραφο και μετά λέει με δικά του λόγια το νόημα της παραγράφου είτε ηχογραφώντας την παραγωγή σε μία κασέτα ή απευθύνεται προς τη δασκάλα του.

18. ΣΙΩΠΗΡΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Δεξιότητα που καλλιεργεί: την ευχέρεια και ανεξαρτησία στην ανάγνωση.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Υλικά: «η Γλώσσα μου», ιστορίες, παραμύθια, έντυπο υλικό και ρολόι.

Διδακτικές συνθήκες: Μπορεί να διδαχθεί και σε μικρή ομάδα και ατομικά.

Προετοιμασία: ο μαθητής και η δασκάλα διαλέγουν ανάλογα με την προτίμησή τους τα κείμενα που πρόκειται να διαβάσουν.

Διαδικασία:

- * Στην αρχή, η δασκάλα βοηθά τα παιδιά να επιλέξουν το είδος και την ποσότητα του αναγνωστικού υλικού, ώστε οι μαθητές να μην χρειαστεί να σηκωθούν από τη θέση τους κατά τη διάρκεια της σιωπηρής ανάγνωσης.
- * Επίσης, είναι σκόπιμο στην αρχή η διάρκεια της σιωπηρής ανάγνωσης να είναι πολύ σύντομη (π.χ. μόνο δύο-τρία λεπτά (2-3')), έτσι ώστε οι μαθητές να συνειδητοποιούν σταδιακά ότι **μπορούν** να διαβάσουν με αφοσίωση για κάποιο, έστω μικρό, χρονικό διάστημα.
- * Ακόμη, χρειάζεται να τονίσουμε ότι η δασκάλα πρέπει να διαβάζει σιωπηρά και η ίδια ένα κείμενο κατά τη διάρκεια αυτής της δραστηριότητας, ώστε η συμπεριφορά της να λειτουργεί ως πρότυπο και να παρωθεί τους μαθητές να τη μιμηθούν. Έτσι τα παιδιά κατανοούν καλύτερα ότι η δασκάλα τους θεωρεί ότι το διάβασμα είναι σημαντικό, μια και δεν ασχολείται με άλλες εργασίες (π.χ. διόρθωση ορθογραφίας, προετοιμασία φωτοτυπιών για την επόμενη δραστηριότητα).
- * Τέλος, η σιωπηρή ανάγνωση χρειάζεται να αποτελεί αναπόσπαστη δραστηριότητα του ημερήσιου προγράμματος, ώστε οι μαθητές να αποκτήσουν την συνήθεια αυτή και να αντιμετωπίζουν με σοβαρότητα αυτή την μορφή της ανάγνωσης.
- * Οι μαθητές μπορούν να κρατούν ένα «αρχείο ανάγνωσης», καταγράφοντας τα βιβλία ή τον αριθμό των σελίδων που διαβάζουν καθημερινά, ώστε να παρακολουθούν την πρόοδο τους και να διατηρούν τα κίνητρά τους για ανάγνωση.

Δυνατότητες εμπλουτισμού:

Στην αρχή απαντούν ερωτήσεις σε σχέση με το κείμενο που διαβάζουν. Μετά άλλες φορές απαντούν ερωτήσεις και άλλες όχι.

20. ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Δεξιότητες που καλλιεργεί: άσκηση της κριτικής σκέψης του αναγνώστη.

Επίπεδο:

Υλικά: «η Γλώσσα μου», ιστορίες φανταστικές.

Διδακτικές συνθήκες: Μπορεί να διδαχθεί ατομικά ή σε дуάδες.

Προετοιμασία:

Η δασκάλα διαλέγει ένα κείμενο που να παρουσιάζει με σαφήνεια τη θέση της συγγραφέα και να προσφέρεται για να δημιουργηθεί συζήτηση με τους μαθητές. Διαμορφώνει κάποιες ερωτήσεις και τα παιδιά μπορούν να γράψουν ή να πουν τις απαντήσεις τους.

Διαδικασία:

Η δασκάλα απευθύνει κριτικές ερωτήσεις στο μαθητή, όπως:

- * «Ποια είναι η γνώμη σου γι' αυτά που διάβασες σε αυτό το κείμενο;»
- * «Ποια άλλη γνώμη θα μπορούσε να είχε υποστηρίξει η συγγραφέας;»
- * «Τι θα μπορούσαμε να μάθουμε εμείς οι σύγχρονοι άνθρωποι από αυτό το κείμενο;»
- * «Νομίζεις ότι αυτά που έγιναν στην ιστορία είναι παρόμοια με το δικό μας τρόπο ζωής;»
- * «Νομίζεις ότι τα γεγονότα της ιστορίας είναι ρεαλιστικά;»
- * «Νομίζεις ότι η συγγραφέας περιγράφει με μέτρο τα γεγονότα;»

21. ΑΣΚΗΣΗ ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΗΣ

Δεξιότητες που καλλιεργεί: σύνδεση με τον ψυχικό κόσμο του αναγνώστη.

Επίπεδο:

--	--	--	--	--	--

Υλικά: «η Γλώσσα μου», ιστορίες φανταστικές, περιπέτειας, κοινωνικές.

Διδακτικές συνθήκες: Μπορεί να διδαχθεί ατομικά ή σε дуάδες.

Προετοιμασία:

Η δασκάλα διαλέγει ένα κείμενο που να παρουσιάζει με σαφήνεια τη θέση του συγγραφέα και να προσφέρεται για να δημιουργηθεί συζήτηση με τους μαθητές. Φτιάχνει ένα χάρτη με ερωτήσεις και τα παιδιά μπορούν να γράψουν τις απαντήσεις τους.

Διαδικασία:

Μετά την ανάγνωση του κειμένου, η δασκάλα απευθύνει τις ακόλουθες ερωτήσεις στο μαθητή:

- * «Ποια ήταν η σκηνή της ιστορίας που σου άρεσε περισσότερο;»,
- * «Έχεις νοιώσει ποτέ όπως ο ήρωας (η ηρωίδα) της ιστορίας;»,
- * «Προσπάθησε να βάλεις τον εαυτό σου στη θέση του ήρωα. Θα αντιδρούσες με τον ίδιο τρόπο ή διαφορετικά; Γιατί;»,
- * «Θα ήθελες να ζήσεις μία τέτοια περιπέτεια, όπως και αυτός ο ήρωας;»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Idol,L. (1997). Reading success. A specialized literacy program for learners with challenging reading needs. Pro-ed: Texas.
- Hammill,D. & Bartel,N.R. (1995). Teaching students with learning and behavior problems (6th ed.). Pro-ed: Texas.
- Lipson,M.Y. & Wixson,K. (1991). Assessment and Instruction of Reading Disability: An Interactive Approach. Harper Collins Publishers.
- Meltzer,L., Roditi,N., Haynes,D., Biddle,K., Paster,M. and Taber,S. (1996). Strategies for Success. Classroom teaching techniques for students with learning problems. Pro Ed, Texas
- Mercer,C.D. and Mercer,A.R. (1985). Teaching students with learning problems. (2nd ed.) Columbus, OH: Charles E.Merill Publishing Co.
- Glazzard,P. (1982). Learning activities and teaching ideas for the special child in the regular classroom. Prentice Hall.
- Wiig, E., & Freedman, E. (1993). The WORD book. MacMillan/McGraw-Hill.